

Łukasz Popławski

Akademia Rolnicza w Krakowie

KIERUNKI ROZWOJU LOKALNEGO W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY WIŚLICA*

1. Wstęp

Strategia rozwoju lokalnego obejmuje wyznaczone cele oraz ogólny sposób działania podmiotu w zakresie najważniejszych i istotnych decyzji dotyczących przyszłości danego terytorium. Strategia rozwoju jako narzędzie zarządzania umożliwia skuteczne postępowanie oraz właściwy wybór rozwiązań i kierunków działań. Opracowanie strategii rozwoju gminy wymaga czynnego uczestnictwa władz gminy, jej administracji, ekspertów zewnętrznych oraz przedstawicieli lokalnych społeczności, a także samorządu powiatowego i wojewódzkiego oraz wojewody (Poskrobko 1999).

Podstawą skuteczności strategii jest zaakceptowanie jej przez społeczeństwo. Można zdobyć tę akceptację przez włączenie społeczności lokalnej (zwłaszcza władz lokalnych oraz środowisk opiniotwórczych) w proces budowy strategii.

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie kierunków rozwoju lokalnego wybranych przez mieszkańców gminy Wiślica, w części położonej w Nadnidziańskim Parku Krajobrazowym wraz z otuliną oraz w Solecko-Pacanowskim Obszarze Chronionego Krajobrazu (98% powierzchni prawnie chronionej).

2. Zakres i metodyka badań

Badania polegające na wyznaczeniu kierunków rozwoju obszarów chronionych w woj. świętokrzyskim są prowadzone przez pracowników naukowych Akademii Rolniczej w Krakowie od 1998 r. Badania te obejmują m.in. rozpoznanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych wpływających na wielofunkcyjny i zrównoważony

* Publikacja ta jest finansowana jako „Praca naukowa finansowana ze środków Komitetu Badań Naukowych w latach 2004-2007 jako projekt badawczy”.

rozwój obszarów wiejskich. Przeprowadzono też badania ankietowe dotyczące: preferowanych kierunków rozwoju terenu badań, świadomości ekologicznej, możliwości prowadzenia działalności rolniczej i turystycznej, problemów życia codziennego utrudniających rozwój gospodarczy, niektórych aspektów demograficznych, szans i barier rozwojowych. Dane statystyczne oraz materiały uzyskane z gmin (zwłaszcza miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego) stanowiły element uzupełniający badania.

Podstawą niniejszej publikacji są wyniki z badań ankietowych, spotkań z mieszkańcami i władzami gminy Wiślica. Badania te zostały specjalnie ukierunkowane pod kątem możliwości rozwoju terenów chronionych. W badaniu uczestniczyli mieszkańcy gminy mający różny poziom wykształcenia – przeważały jednak osoby zaliczane do grupy liderów zgodnie z poglądem, jaki w tej sprawie prezentują Parysek (2001) i Siekierski (2004), a więc głównie lokalni przywódcy, wyznaczający kierunki rozwoju w danej społeczności wiejskiej.

Bezpośrednio do mieszkańców skierowano 250 ankiet, z których wypełniono 121, a poddano analizie 111. W grupie ankietowanych osób było 56 kobiet oraz 55 mężczyzn. Wykształcenie zawodowe miało 17,1% badanych, średnie – 34,2%, a wyższe – 38,7%. Respondentami byli głównie pracownicy umysłowi (39,6%), robotnicy (8,1%) i rolnicy (25,2%). Reprezentowali oni następujące przedziały wiekowe: do 29 lat – 25,2% ankietowanych; od 30 do 39 lat – 30,6%; od 40 do 49 lat – 30,6%; od 50 do 59 lat – 9,0%.

Gmina Wiślica jest gminą wiejską. Jej powierzchnia zajmuje 100 km², a zamieszkuje ją 5901 osób, przy gęstości zaludnienia 59,0 (przyrost naturalny wynosi – 0,3). Długość linii wodociagowych wynosi 66,6 km. W gminie nie ma kanalizacji. Działa 129 podmiotów (według klasyfikacji PKD), głównie jest to handel – 42 podmioty oraz pozostałe formy (52), budownictwo (7) i przetwórstwo (7). Nakłady inwestycyjne w 2002 r. na gospodarkę wodną wynosiły ogółem 226,8 tys. zł. Powierzchnia gruntów w gminie wynosi 7528 ha, w tym użytki rolne 6954 ha, a grunty orne 4872 ha. Stan pogłównia przedstawia się następująco: bydło – 2710 sztuk, trzoda chlewna – 4651 sztuk.

3. Kierunki rozwoju gminy w opinii mieszkańców

Rozpatrując czynniki zewnętrzne, zapytano w ankiecie o wpływ instytucji na rozwój gminy. W opinii respondentów przedstawia się on następująco: najkorzystniejszy wpływ mają władze samorządowe na szczeblu gminnym (62,1% wskazań), w mniejszym stopniu ośrodki doradztwa rolniczego (45,9%), niekorzystny wpływ mają partie polityczne (37,9%) oraz związki zawodowe (34,8%). Spośród wszystkich ankietowanych 84,7% ma świadomość tego, że mieszka w obszarze chronionym.

Mieszkańcy gminy Wiślica mają różne – według własnej opinii – postawy społeczne. Nie wyróżniają się np. pod względem umiejętności organizacyjnych, stosunku do przedsiębiorczości i inicjatyw władz. Respondenci (45,0%) uważają, że

mieszkańcy dbają o estetykę otoczenia, a 54,0% ankietowanych stwierdza, że są pracowici i wytrwali. Za negatywną cechę uznali (42,2%) patologie społeczne.

Ankietowani, rozpatrując wpływ struktury przestrzennej na rozwój gminy, uznali, że pozytywny wpływ ma estetyka krajobrazu (73,6%), osadnictwo gminy (62,7%) oraz położenie w regionie (64,8%).

Większość wymienionych w ankiecie kierunków działań władz gminy uznano za pilne do rozwiązania. Procentowy udział odpowiedzi przedstawia się następująco: zabezpieczenie materialne – 49,5%, ochrona zdrowia i opieka społeczna – 51,9%, kształtowanie świadomości i postaw społecznych – 46,0%, rozbudowa potencjału gospodarczego gminy – 58,7%, kształtowanie i ochrona środowiska – 54,5%, kształtowanie struktury przestrzennej – 50,5% i bezpieczeństwo mieszkańców – 58,8%.

Na temat współpracy z innymi gminami ankietowani uważają, że należałoby podjąć działania dotyczące zwłaszcza planowania i budowy wspólnych inwestycji (74%), budowy i eksploatacji składowisk odpadów (68,1%) oraz rolnictwa (61,7%)

Za najistotniejsze kierunki rozwoju gospodarczego, które powinny stanowić priorytetowy zakres działalności gminy, ankietowani uznają: rolnictwo – 77,2%, przetwórstwo rolno-spożywcze – 76,4%, turystykę – 70%, działania na rzecz ochrony przyrody – 64,3%, usługi – 51,5%, rzemiosło – 40%, przemysł i drobną wytwórczość – 63,2%. W dalszej kolejności respondenci odpowiadali na pytania dotyczące barier i szans rozwoju wyżej wymienionych kierunków.

Za główne przeszkody w rozwoju turystyki w gminie ankietowani uznali:

- brak bazy noclegowej – 52,9%,
 - brak zorganizowanej sieci turystycznej, np. szlaków – 40,6%,
 - brak środków finansowych na taki rozwój – 52,9%,
- a szansą mogłoby być bezpłatne doradztwo ekonomiczno-prawne (44,4%) i gwarancje kredytowe (39,2%).

Za główne przeszkody w rozwoju usług w gminie ankietowani uznali:

- brak bazy usługowej dla turystów – 38,2%,
 - brak środków finansowych na taki rozwój – 46,7%,
- a szansą mogłoby być bezpłatne doradztwo ekonomiczno-prawne (47,5%).

Za główne przeszkody w rozwoju rzemiosła w gminie ankietowani uznali:

- brak zainteresowania produkcją rzemieślniczą – 43,7%,
 - brak środków finansowych na taki rozwój – 44,1%,
- a szansą mogłoby być ulgi i zwolnienia od środków transportowych (40,4%) i gwarancje kredytowe (41,1%).

Za główne przeszkody w rozwoju przemysłu i drobnej wytwórczości w gminie ankietowani uznali:

- brak środków finansowych na taki rozwój – 46,5%,
 - brak inwestorów rozwijających przemysł – 44,6%,
- a szansą mogłoby być gwarancje kredytowe (38,0%).

Za główne przeszkody w rozwoju działań na rzecz ochrony przyrody w gminie ankietowani uznali:

- brak środków finansowych na taki rozwój – 37,6%,

- brak infrastruktury na rzecz ochrony przyrody – 41,8%,
 - nieopłacalność działalności na rzecz ochrony przyrody – 36,4%,
- a szansą mogłoby być bezpłatne doradztwo ekonomiczno-prawne (41%).

Za główne przeszkody w rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego w gminie ankietowani uznali :

- brak środków finansowych na taki rozwój – 45,2%,
- brak inwestorów rozwijających przetwórstwo – 49,5%,
- nieopłacalność takiej działalności – 38,9%,

a szansą mogłoby być: bezpłatne doradztwo ekonomiczno-prawne (37,9%) oraz gwarancje kredytowe (38,5%).

Za główne przeszkody w rozwoju rolnictwa w gminie ankietowani uznali:

- zbyt duże rozdrobnienie gospodarstw – 44,8%,
- brak zorganizowanych rynków zbytu na płody rolne – 43,1%,
- nieopłacalność produkcji rolniczej – 47,5%,

a szansą mogłyby być gwarancje kredytowe (37,2%).

Za najistotniejsze cele w rozwoju potencjału gospodarczego badanej gminy respondentzi uznali: zorganizowany zbytu produktów i płodów rolnych – 71,8%, rozwój drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego – 70,7%, promowanie zmian kierunków produkcji rolnej w gminie – 62,5%, promowanie dobrze zorganizowanych, specjalistycznych gospodarstw – 61,4%.

Ankietowani mieszkańcy wymieniają następujące elementy infrastruktury jako niedostatecznie rozwinięte, stwarzające największą uciążliwość dla mieszkańców i wymagające pilnej poprawy: infrastruktura techniczna (drogi, kanalizacja) – 67,0%, infrastruktura rolnictwa (punkty: skupu, weterynaryjne, napraw) – 62,9%. Następujące elementy infrastruktury ekonomicznej w gminie Wiślica są niedostatecznie rozwinięte i wymagające pilnej poprawy w opinii mieszkańców: punkty napraw sprzętu i maszyn rolniczych – 47,1%, punkty skupu i zaopatrzenia – 59,6%.

W zakresie elementów infrastruktury technicznej za niedostatecznie rozwinięte w opinii mieszkańców i wymagające pilnej poprawy są uznawane: budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków – 71,8%, budowa i modernizacja dróg – 64,4%, budowa lub rozbudowa sieci gazowej – 71,3%.

W zakresie infrastruktury społecznej największą uciążliwość dla mieszkańców stwarza brak dostępu do domu kultury (59,4%) oraz brak szkół ponadgimnazjalnych (53,5%).

Poniższe problemy są zdaniem ankietowanych najistotniejsze i powinny stanowić główny cel działalności gminy:

- rozbudowa i naprawa dróg – 80,2%,
- budowa kanalizacji – 77,1%,
- tworzenie nowych miejsc pracy i walka z bezrobociem – 82,7%.

4. Wnioski

Z przeprowadzonych badań wynika, że rolnictwo powinno być podstawowym kierunkiem działalności gospodarczej na terenie gminy Wiślica (77,2% wskazań).

Szansą na wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój może być przetwórstwo rolno-spożywcze (76,4%) oraz turystyka (70%). Mieszkańcy wskazywali również działania na rzecz ochrony przyrody jako kierunek rozwoju (64,3% respondentów). Za najpilniejsze kierunki działania władz mieszkańcy uznali rozbudowę potencjału gospodarczego gminy (58,7%), kształtowanie i ochronę środowiska (54,5%) oraz bezpieczeństwo mieszkańców (58,8%).

Literatura

- Parysek J.J., *Podstawy gospodarki lokalnej*, UAM, Poznań 2001
- Poskrobko B., *Wymogi formalne przygotowania projektu strategii*, [w:] *Strategia rozwoju gmin wiejskich na terenach przyrodniczo cennych*, red. K. Dubel, Fundacja Centrum Edukacji Ekologicznej Wsi, Krosno 1999, s. 193.
- Siekierski J., *Rola liderów wiejskich w absorpcji finansowych środków unijnych dla rozwoju rolnictwa o obszarów wiejskich*, [w:] red. L. Pałasz, *Wpływ integracji europejskiej na przemiany strukturalne obszarów o wysokim bezrobociu*, AR, Szczecin 2004.

DIRECTION OF LOCAL DEVELOPMENT IN THE OPINION OF WISLICA DISTRICT INHABITANTS

Summary

There are 72 municipalities in Świętokrzyskie Voivodship among which in 49 protected areas cover more than half of the area. These areas are usually landscape parks and protected landscape areas. One of those 49 is Wislica municipality, which is covered by protected areas in 98%.

The research is conducted among 111 inhabitants, who expressed their opinions in questionnaires. This dissertation presents the courses of development preferred by the inhabitants of municipality in the aspect of sustainable development. The research is based on inhabitants' opinions concerning particular courses of development, i.e. tourism, services, handicraft, industry and small business, agriculture, agricultural and food processing, and environmental protection.

The results show that agriculture and agricultural products (76,4%), agriculture (77,2%) and tourism (70,0%) are the most preferred courses of development on the protected areas of Wislica municipality, while the inhabitants chose the development of industrial potential, safety of inhabitants, shaping and protecting of environment to be the most important courses of actions for local authorities.